

ТУДУГЖУНУН ЧОРГААРАЛЫ

Туугу! Бо сөстү алаштарысына-ла амгы коммунизм тургузушкунда тургузучу, тайбын, ишчи, бөдүн кижжи көстүп келир. Туугу — шаг уеден бээр салгал даччы келген нийтилер хөгжүлөдөгү эргежок чугула мергежил. Туугу дээрте туугууну уран-шевер холдарынын күш-ажылы изи, хөгжүлөдөгү болгаш амыралдын кавайымыр. Туугууну бунуны күш-ажылы алды холдарынын ачынанда хоорайлар, суурлар, фабрикалар, заводдар, электр станциялары, комбинаттар тургузунуп, бистин совет күрү-невистин социал-экономика болгаш эртем-техниктиг оккур хөгжүлөдөгү кол үндөзүн болуп турар. Ычангаш оон амгы үенин улус ажил-агыйында эң чугула болгаш хүндү-дүт мергежил бооп турары таварылга эвес.

Коммунисттик партия, Совет чазак капитал туугуну хөгжү-дөргө кол кичөөгөйни салып келген. Оң түнөндө бистин чуртууства аар туугу үлөтүрү көстүп көрбөзүн бурун-гаар депшигени алган. Оң үлөгөр-чигээр бистин тыва рес-публикамыстан көрүп болор. Чүгө ийле-он чылдар муру-нда өргөн бөзүн турбаан черлерде күчүдүг асбест комби-наттыг Ак-Довурак хоорай, мөңгү суу бүүдөр Терлиг-Хаа суур, Хову-Аксиния кобальт комбинаты, колхоздар, совхоз-тар дөшт анык Совет Тывада туугу, суурлар хөгжүлө-дөгү талаа-биле, чайыналчак хөрө бажынарны бөгү бодарга тоол сагындырар. Республика найысылал Кызыл хоорай ол-ла чылдар иштинде тааныттык кылдыр чаарты-нып өскөн.

Шына-ла чөөрби чыл мурунда бистин Кызылмыска архитектурага таарымчалыг белик бажынар кончуг эвеш турду. Ычан колдууна-ла ыяш туугулар колдап турган. Оон бээр хой каст даш, туугулар туугулар калбаа-биле ту-дуп эгелээнин түнөндө, амгы үенин улуг хоорай ан-самбай тургустунуп, туугу технологияны кайгамчык чаар-ылгалар болулаан. Чоокка чедир Тывада туттунуп турган баштайгы хой каст улуг туугулар материал техниктиг баа-занын чөтпөс тургустунганыннан техниктиг негелдөлөр чогуур дөңсөөгө чедир боттанмай турган-на болгай. Ылангыя, эң баштайгы туугуларын касттар аразынын дө-вирлерин кылат кылып турган болурусса, ам демір бе-тонан кылып турар апарган бис. Ол ышакш моон мурунда туугулар туугуларын иштин манзалар кожуу өрөздөп турган бола, бөгүн орта заводка кылган гипсшак ажыла турар апарган.

Саятарлыг белдирер, сонга алаанын чаактары база-ла ыяштарга гипсшак болгаш бетон пилалар-биле солут-тунган. Туугу технологияны шапк мындыг чаартылгалар, туугуун кейилг болгаш быжыг болор чорун чагалдап турарында аныкта, туугун темпизин болгаш күш-ажыл-дын бүүдүрүшкүнү ыракта белдирер.

Амгы үенин негелдөөгө дүүшүр калбарган туугу-мон-таж ажыларын шапкын хөгжүлөдө-биле чөргөштер туугуларын ажылакта кыргырин дүргөдөйт, бот үнөзүн

чингедип турар чамдык депшигелер аргалар, бистин бөгүн-гү туугуларыныста калбаа-биле ажылааттын турарын база демелгеле чогуур. Чигээрлөргө, моон мурунда туугу-ларнын даштык талаанын малгааш, хонголорына хой чарыганд болгаш күш үнүп турган, ам туугулар аразынын тиглерин малгааштаас, чүгө ховудай тыртып каар апар-ган бис. Ол ышакш улуг бажынарнын кышталарын брус ыяштардан эгеп, аныгы манзаларны туугуларын кылып турган, бо хүнерде тускай хөгжүлө-биле кылып каан стро-пилаларны көдүртүр крапнарын дүзүлө-биле каш-ла мину-талар иштинде бөлөң-биле эгеп, быжыглавышаан, ычаар-ла дес тараалп чоруп оор. Ындыг строипаларны ыяш за-воду чагыг баагар кылгаш, туугуларже чорудуп берип ту-рар. Ычаар кекетеп туугулар технологтуг арга ажылыг темпизин ийи катат дүргөдөйт турары-биле ажылыг.

Сөөлү үеде бисте калбаа-биле ажылааттын эгелдөн заводка кылдыган инвентарлыг демір чалалар эң ылангыя туугу салымчыныкта дашчыларын күш-ажылынын бүү-дүрүшкүнү белидеринге кончуг улуг ужу-дүзүлгө болган. Бо чалаларын ажыгыг башкай чүгүл — оны кижжи боду-га херегелдөн айып баагар белиди, азы чавызадып ап бо-лурдуна. Ындыг чалаларын ажылааттын турар депшигел-лиг мындыг чүүдөдөр моон сонгаар-даа улам калбартып, сайзырангайжылары-биле бистин тресте болгаш туугу эрге-ледеринде техниктиг информация бюралары чогуур дөштөгү хөмчөгөдөр алган турары күзөңгич.

Чыл келген туугун-на бистин туугуларыныстыг техниктиг негелдөлөр улам чаартылып, нарыдап турар болганын оон технологияныста чаз арга-дүржүлганы калбаа-биле ажы-лаары ычангаш негетийип турар. Борта хамаарыштыр 4 дугаар микрорайонда бистин туугу эргелдөөгө кылып турары бөгүгү туугуларын чиккеке ап көрөз. Ында бүгү көпирин ажылааттын туугулары 7—8 балта шыдажыр бы-жыг демір-бетон карастар-биле шыптыган, бир чамды-зы чып эгеп улуг панель ханалардан бүүп турар. Ы-чангаш бо чаз микрорайон туугу мурунда туугу-биле кы-лып турганымыс бажынарга бодарга нарын болгаш берге. Оон ужурунда мындыг туугуларга депшигелер арга-методтар-ны ажылаарын белекелди баш бурунгаар чорутуу-маа-нынын хараази-биле баштайгы үеде туугуларга шапкы-тыг чүүдөр, берелер хой таваржып турган.

Устүнде чамдык чаз аргаларын бистин объектилеринисте ажылаат бергендигин түнөндө туугу монтаж ажыла-рыннын темпиз болгаш шыныр көсүзү-биле белдөн. Ы-чангаш бис моон сонгаар-ла туугун эртем-техниктиг чаз аргаларын дилеп тып практикага дилин-биле ажылаар журауг бис.

Д. ЧУЛДҮМ-ООЛ,
ТУДУЖУ.

КЫЗЫМАК ХОЙЖУ

Тес-Хем районун Хунд-лел самбыраында улус ажы-лааттын муракчыларын фото-чураткыр, ажыл-хера-нын чураткылары чы-рыттыгынган. Оларын аразында «Чолураа» кол-хозун № 2 хойжу брига-данын коммунист Чашты-бай Семеновна Чикейни фото-чураткыр, күш-ажылы көргүзү-база бар.

Тоску беш чылыны ший-тирлиг үшкү чылына Чаш-тыбай Семеновна малчынар-ны социалисттик чарыжыга кырыпкеш, беликкен хүлө-дө-ни алган. Төрүр 100 хойга онааштыр 102 хураган, бир хойдан-на 3100 грамм дүк — оон бо чыгы күш-ажылы чө-дөшкөни ол.

Бригаданын малчынары хойнун ажаада-тежээлин экижиптишаан, сизген ке-зилдөөгө организаыстыг кы-рып турар. 1500 центер си-генни малчынар белекээр. Ол ажылдан Ч. Чикей чыла калбай турар. Ол 10 тонна сигенни ажаа белекээр.

М. КАЛЧАН.
ЧУРУКТА: Чаштыбай Се-меновна Чикей.
Фото авторнуу.

Сорулга — үжен муң тууйбу

«Торгалыг» совхозун Чаа-Суур салбы-рында тууйбу белекелдөөгө чөөрби ийи киж-жи аара тургустунган. Ажыл бо чылын арай өздөлдөп өгөлдө-даа, күш-ажылыг бүү-дүрүшкүнү темпиз белик. Сорулга — үжен муң тууйбуны кыска хуусаада эки шынарлыг белекелеп алыр болор. Эвено-нун удуртукчуу Маалыр-оол Дорлук ажыл-ишти билилгил удуртуп турар.

Бо хүнерге чедир чөөрби муң тууйбу белекелдөөгө.

Эвено кижигүннөрдүн Д. Ажы. Ш. Ка-ра-оол олар өскөргө үлөгөр-чигээр көр-гүзүп, хүнде 400—500 чедир тууйбу бүүдүрүп туралар. Ада-нелеринге школа-чыларын база эки дү-шканын айты-ры чугула. Ам арткан тууйбуны чоокку үе-де белекээр дөшт эвено туржуп турар.

В. САНАА.

Электромотор ажыны көрбөй турар чагыс-даа үлөтүр бүүдүрүлгө черлери чок. Эгелдөөгө үнөтүр моторларын септөө-гө «Тывакоммунархозун» септөө-механиктиг мастерскаянын ажылыны Иван Иванович Улановтун салымчыны улуг. Бо анык кижжи Совет Армияга ал-бай хүлээлгени эрттиргеш, төрөн кол-

лективинге чедир эң келген. Оон бо кол-лективке ажылдаа нийти стажи ам 5 чыл четкен. Улановтун септөө мотор-ларын шынары эки, а хүн нормады оң 100 хуудан чөдө хуудуудыг көрбөн.

ЧУРУКТА: Иван Уланов ажыл үзөндө.

А. КРИВОНОЖКИНИН ФОТОУ.

НЬО-ИОРК. СЭТА-НЫН
КОРР. И. АБЛАМОВ
ДАМЧЫТ-
КАН.

«Чаз социализм делегей-ниң төлөзүлгөсүн, улус мас-саларыны амыралды байда-лын экижидеринче сагыш са-лып турар, национал хосталга дөшт демисел-чилерге, импе-риалисттик дор-лалга бажы-дырган арга амы-дулма ду-заламчы көр-гүзөриниң, тайбын хой хөргөзгө шынык амылдамчы»

Л. И. Брежневтиң АНШ-ка чоранынын политиктиг улуг ужу-дузаламчы АНШ-тын Коммунисттик партияныын Т.К. кеижигүн, хой-ниитинин сурагыг амылдамчы Ан-желе Дэвис айткан. «Аң-желе Дэвис айткан, «Аң-желе Дэвис айткан» чөдү-дөрүчүлөрүн болгаш сипал амылчыларын професилел доргозг. Г. Бриджес меде-лгөн. Америк амылчынар «садыгламчы калбарынын чүүлдүг деп турар, ийи чур-тун улустарына ол ажыгыг болор. АНШ-тын далай өр-төздөрүнө совет суднолар үргүлчү келир, бистин далай өр-төздөрүн амылчынары ССРЗ-ге чорудуп бээр бөрө-нар чүүдөр амыл чылыр дээринге идегеп турар бис» деп, ол медеглээн.

«Ийи улуг улустун ара-зынга сезилгенчир болгаш көртчүр үенин узамдыгып кел-генден бурунгаар улуг ба-зым кылганы» деп көргөш, совет-америк дугуржугалар-нын чарынганынга Вендер-билд университетинин про-фессор Д. Флеминг байыр чөдөөр. «Ийи чурттарын ийилдиринге амыгыг кыл-дыр дем каттыштырып амыл-дарынын үндөзүн тыыыл-ган» деп эртемден медег-лээн.

Л. И. Брежневтиң аян-чо-руунуң түнөлдөрүн сурагыг үлөтүр ээзи З. Ламб «үндө-зин болор совет-америк ха-рылзаларын тургузарынга чугула үе-чада» деп үнөзөн. «Садыгламчы, экономика, эртем болгаш культура харыл-залаларына хамаарыштыр ССРЗ биле АНШ-тын аразынга дем каттыштырып амылда-рынга амылап болор хой-хой аргаларын барын» ол медег-лээн. «Л. И. Брежнев болгаш Р. Никсон тайбын кока-хел-бээ дугунашыны уланган оруктарны ылап төлөвилдэн. Тайбын болгаш билчиши-кини быжыглаары — амыл-иштиг чөгүн-на магалыг про-граммазы ол» деп, дөшт дөңгөлөг болган совет-америк ужурамышкынның делегейге

ДАШТЫКЫЛА

Америк хөй-ниити Л. И. Брежневтиң АНШ-ка чоранынын дугайында

ужур-дузаламчы хамаарыш-тыр З. Ламб медеглээн.

Америк амыл-ишчилер со-вет-америк харылзаларын че-дикшинниг калбарынынга сөнүүргөлдөп деп, сурагыг професилел амылдамчы, далай өр-төздөрүнүн чүүдү-дөрүчүлөрүн болгаш сипал амылчыларын професилел доргозг. Г. Бриджес меде-лгөн. Америк амылчынар «садыгламчы калбарынын чүүлдүг деп турар, ийи чур-тун улустарына ол ажыгыг болор. АНШ-тын далай өр-төздөрүнө совет суднолар үргүлчү келир, бистин далай өр-төздөрүн амылчынары ССРЗ-ге чорудуп бээр бөрө-нар чүүдөр амыл чылыр дээринге идегеп турар бис» деп, ол медеглээн.

«Ийи улуг улустун ара-зынга сезилгенчир болгаш көртчүр үенин узамдыгып кел-генден бурунгаар улуг ба-зым кылганы» деп көргөш, совет-америк дугуржугалар-нын чарынганынга Вендер-билд университетинин про-фессор Д. Флеминг байыр чөдөөр. «Ийи чурттарын ийилдиринге амыгыг кыл-дыр дем каттыштырып амыл-дарынын үндөзүн тыыыл-ган» деп эртемден медег-лээн.

Л. И. Брежневтиң аян-чо-руунуң үзүндө ат салып чар-

ган совет-америк дугуржугалар «бистерин ийи чуртуу-стун болгаш бүгү делегейин улустарынын амылчаларына чугула умур-дузаламчы» деп, АНШ-тын хөй-ниитинин су-рагыг амылдамчы, «Нью уорлд ревью» журналдын редактор Димессина Смит айт-кан. Ядролу дайынын бол-дурбас дугайында дугуржуга-нын чугулузын ол онзалап медеглээн. «Совет удуртучу-нуң АНШ-ка чоранын бүгү чер бөмбүрүздө тайбынчы быжыглаарынын хөргөзгө кириген чугула улуг-хуу кыл-дыр көрүп, ычангаш байыр чедирип турар» деп, Дж. Смит оон ыңай медеглээн.

«Совет удуртучуның төлө-видинде дамчыштыр чугаа-зын дөңсөө болгаш шыларга-рык дууна амылдамчынык шы-нарлары-биле өң дүүшкөн ча-зын-чаагай сепкилдэн, баш-таан көргөн американын арга-салыш-сепкилинге оң чаагай салдарлыг болганы» Л. И. Брежневтиң «аян-чорунуң эң чугула чедикшинненин бирозы» кылдыр Дж. Смит санаан.

Мында чикен кылдыр көр-гүскен америк хөй-ниитиниң төлөзүлгөсүнүн чугаалары «Нью уорлд ревью» журна-лы амылчынык парлатты-нып үнгөн.

«Ийи чурттарын ийилдиринге амыгыг кыл-дыр дем каттыштырып амыл-дарынын үндөзүн тыыыл-ган» деп эртемден медег-лээн.

Л. И. Брежневтиң аян-чо-руунуң үзүндө ат салып чар-

ИНДИЙ-ПАКИСТАН ДУГУРЖУЛГА

ДЕЛИ. (СЭТА). Азияның муруну дик кезээге 1971 чылда болган мексидежик-кайык түнөндө тургустунуп келген айтыргалары таварыштыр шийтирээр та-лаази-биле Делиге сөөлүг оң хуу дугурунда Индияның болгаш Пакистаның чазак-тар баштыкларының төлө-лектилерин аразына чу-гаалажышкынар эртек.

Ийи чуртун харылзалар-дыга урунчуг шийтирээр ам-дыга чедир халалды келген мексидежик-кайык болгаш бот-боттарына узуу туржугу-рун ийи чурт сокодыр, на-йырадыг, чогулгалы харыл-залар тударып быжыглаар, дик кезээге быжыг тайбын-ны тургузарык күзөлдү-күзөлдү болор деп, тускай тө-лөзүлгө боттарынык ча-зактарынык ылап шийтир-илин катан бадиктаан дээр-ин чарлап үндүргөн дык-надыкта чугаалаан.

«1971 чылда болган мексидежик-кайык түнөндө тургустунуп келген айтыргалары таварыштыр шийтирээр күзөлдү, Индия биле Пакистаның че-дик алаан дугуржугалык бо-ла: туттурган бүгү пакиста-нист болгаш хамааты кижилер чандыларын эң шымы-кып эгелээр; Пакистандан бүү бөгөлдөрү болгаш Банг-ладештен бүү пакистанынык туугу-дузаламчы чурт-тарынык база чандылар эге-лээр; Пакистанга баарын кү-өөр чөдө саныг кижиге оу-немей чөпшөөр берип болу-рун шийтирээр дөшт, Банг-ладеш биле Пакистаның премьер-министрлерин ийке-оолорны томулаан төлөзүл-гө чыгарып. «Ындыг ужурамышкыныга Бангладеш тутта бурун эргелип кирип-болор деп чүгөни томыл-дырлап диктаган дөштүн дугуржугалда оон ыңай ме-деглээн.

Кижилер чандыларын доо-заны дик кезээге тайбын-чылаага ийирген чугу-хуу бо-лур. Индия, Пакистан, Банг-ладеш — үш чуртун чогуур ужурамышкынык кылды-рынга таарымчалыг байдалы тургузар деп, тускай төлө-зүлгө боттарынык бүүдүр-дөштүн ийилдиринге дугуржугалда чугаалаан.

Индиянык чазак биле Па-кистанык чазак ол дугуржуга-ны чүүлдүг деп көргөн. Индиянык премьер-министр-ниң тускай төлөзүлгөсүн Банг-ладештиг чазак-биле сүмө-лөшкөн, ук дугуржуганы Бангладештиг чазакың чүү-дүг деп көргөни база дык-наткан. Дугуржугалы Мур-нуу Азиянык үш күрүнөө-нүн найыскалдарынык «Де-лика, Исламабадга болгаш Даккага хары угда чарлап үндүргөн.

Баштайгы школа коңгазы

Бөгүн өөредилге чылы эге-лээни баштайгы коңга ме-дээл болор. Делегейниң ан-гы-ангы чурттарында хөй са-нык башкылар коллективтери школа каледарын баагар чурттап, ажалдап эгелдөн. Ам өөредилге номнары, кылы-рааштар, демір-жүк, кара-лаштар, блокнот, портфельер кылыр бүүдүрүлгө черлери тү-лүктүг амылап турар.

ВАРШАВА. Польша Улус Республиканын чартык мил-лион ажыг чаш хамаатылары бо чылы школа коңгазынын дашкы боттарынык амыл-дарында эң баштай бөгүн дык-наткан. Эге школаларын, ийи-ти өртем лицейлерин, профес-сионал-техниктиг өөредил-гелерин бырык чеди мил-лион өөреникчилери өөренип-жириккен. Школа бажына-рында, интернаттарда, лабо-раторияларда, спорт залда-рында турсаадыг ол бо-лущукуну уктурууну сөөлүг белекелдери доозулаан.

Чуртуну салгалык аны-жактарына чаагай бөлөң Польшанын туугуларын база бе-лектеп алган. 170 эге шко-ланын, 10 ийи өртем лицейини, профессионал-тех-никтиг 42 училищенин эки-терин өөреникчилер эң баш-тайгы амылап кирген. Чаа чыл-га уктуштур школа мастер-скаяларында чаа-чаа 5 муң кижжи амылап черлери ал-ган.

САНТЯГО. (СЭТА). Чили-ниң президентин Сальвадор Альенде республиканын ча-занында чаа томулаамчы-нар болганын дыкнаткан. Ийишкери черектер министр Карлос Бронес, национал камгалалы министр Орландо Летежер болган. Сан ми-нистринге конг-адмирал Давид Аресальон, да-груда үлөтүрүчү министрине генерал Роланд Гонсалес томулаан. Чоон халдат христианнар партиянык ке-жигүн, да-груда үлөтүрүчү министр турган Педро Фе-липе Рамирес чуртталга бол-гаш хоорай туугунуң ми-нистри, радикал Мигель Лагос кыдык камгалалынык ми-нистри болган.

Оон өскө бүгү министрлер, оларын аразында Коммуни-сттик партиянык төлөзүлгө-дөш — министрлер моон му-рунда олуттарында хөвээр артык.

Хамааты дайыны бөдүр-базы, республиканың нацио-нал аймак чок чорун ханды-лары чазактын чок сорулга-ны болушаан турар деп, чазак-тын чаа кезигүшөрүн дөңсөө-дөр бажынык баагаларын президент С. Альенде чуга-лаан. Чуртта оюлу баагар тургустунган Чазакка удур-лаштыр турар реакцияг күш-терин чимээнишкенин

УЛАН-БАТОР. Школалар-нын чаа өөредилге чылыны эгелдөөгө чөөрби ийи киж-жи аара тургустунган. Ажыл бо чылын арай өздөлдөп өгөлдө-даа, күш-ажылыг бүү-дүрүшкүнү темпиз белик. Сорулга — үжен муң тууйбуны кыска хуусаада эки шынарлыг белекелеп алыр болор. Эвено-нун удуртукчуу Маалыр-оол Дорлук ажыл-ишти билилгил удуртуп турар.

Бо өөредилге чылында Моолдун школаларында 274 муң уруглар кичээлдө эге-лээн. Олардан барык 43 муң уруглар ам бир дугаар өөре-нир. Олар 370 ийи орту-мак өртем школаларыга баар. Чуртун эртем-техниктиг дөңсөөгө күзөлдү-күзөлдү галдарына дүүшүр МАР-ла улус өөредилгенин система-зын улам сайзырангайжы-дыр улуг ужу-дузаламчы деп үнөзөп турар. Бүгүн-иитинин дод эвес ортумак өөредил-генин шийтирип республика чедикшинниг боттандырып турар.

Анык хамаатыларын өөре-дип, кижизидеринге социали-стик күрүне хой акша-хөрө-ниг чыдын-на үндүрүп бе-рип турар. Бо чылын чүгө өөредилге хөргөсөдөрүн са-лып алдырыга бөзүн алды миллион хире төгерикти ча-рыгдан.

МОГАДИШО. Сомалиниң школалары төрөн дзылына чуртун төгүзүндө эң баш-тайгы өөредилге чылында өө-ренир.

Сомали дзылы күрүненин чангыс дзылы кылдыр 1973 чылын январьда чарлаан, ычангаш Сомалиниң школа-ларында 1-ден 6-класка че-дир өөредилгени ам чүгө та-

рөөн дыла чорудар. Бо өө-редилге чылында 3 муң баш-кы республиканын хөгжүлө-дөгү чылында оңа байдал-дарын болгаш херегелдөөгө барымдалап турган тургус-кан чаа программа баагар кичээлдери башкылаар.

ЯУНДЕ. Камерун Каттыш-кан Республикага ортумак болгаш ийи-ортумаак өртем школаларын, техниктиг өө-редилге черлерин саны 1967 чылдан 1972 чылга че-дир үенин дугурунда ийи на-тап көвүдөн. Ол өөредилге черлерин өөреникчилер саны база ийи катал, өскөн. Эге школалар беш чыл дугурунда 15 ажыг хуу көвүдөн.

Бо чылын Камерунуң өөре-дип черлерин мюлгөн ажыг өөреникчилерин хүлөп алган. Республиканың дөшт өөредил-гелеринин студенттерин саны бо чылын 4,5 мил-лион кижиден ажал.

БОНН. ГФР-нин сонгу тала-зында башкылар чедикпей турар. Алдым Саксонияда 7000 ажыг башкы чедикпес. Мергежилде башкыларын үлүг-хуузуна ол черини шко-лаларында өөредилге ша-ктырын 47 хууу онаадып, кичээлдери 53 хуууу баш-кы болор тускай мергежил чок кижилер эрттирп турар. Гамбург черини школа-рында башкыларын 25 хуууу чедикпей турар. Профес-си-

онаалыг училищелерде онза берге байдал тургустунган. Шлезвиг-Гольштейн черини школаларында 2000 башкы чедикпей турар.

ВЕНА. Чаа өөредилге чы-лынын бүүдүзүндө Австрия-нын хөй-хөй школалары бер-гелерге таваржып турар. Шко-ла бажынарнын чедикпей чидилгенин турар. Оон ула-мыннан өөреникчилер эмин эрттир хөй кижилг класстар-га кичээлдөр ужурга тавар-гышкан. Устүгү Австрия чер-нин школаларында бо чылын 6 муң ажыг өөреникчилер ки-чээлдөр чери чедикпей тур-рар. Башкылар чедикпес берге айтырып бооп турар. Чүгө ортумак ийи өртем школаларында бөзгө 4 муң башкы херегелдөөгө турар. Бүгү башкыларын 24 хуу-зунуң тускай башкы мерге-жил чок.

Австрияда башкыларын ор-тумак ажы төлөвир австри-аабан-хаакчыларын хөй-хөйүңүң ажы төлөвиринден оранчок эвеш. Австрияны башкылары бо чылын хөй-хөй ажыг соксадышкынарын эрттирген, аңаа олар амыл-дарынын байдалын экижиде-рин болгаш ажы төлөвирин улаттырганын негез. Ажыл соксатканынын саны 60 муң четкен.

(СЭТА).

ЧИЛИДЕ БАЙДАЛ

Чуртка хамааты дайыны бөдүрбазына эргежок чугу-ла бүгү чүүдөдөр кылыры-че республиканың демократ-тыг күштерин президент Саль-вадор Альенде түнөндө кийтирган. Чазакка өскөргө-лөр болганын чарлаанын соонда президент Сальвадор Альенде чазак дөңсөөгө ийи хөй муң кижилг ийи-ти-г чили найыскалга бо-ган. Чилиниң ажылы чонна-рынын чангыс аай профес-илел төвүнүң (КУТ) кылы-рып баагар Сантьяго-нуң ажылы, албай-хаакчылар боттарынык револютуг хөг-жүлдөп кайталаар, хамааты дайыны өскүртүрбес ший-тирлиг ийилдирин көргө-дөшт, кудумчуларга чыска-лап үнүшкен. Олар дөрт ко-лонна кыдыр чыскаалган, тоң Бульнес кудумчуна келген, аңаа ийи болган.

КУТ-туң база бир удуртук-чуу Р. Кальдерон чуртта по-литиктиг байдалды нарын-даанын аңаа чугаалаан. Ре-акция кандыг-даа арганы ажылап тургаш, үндө-дөн хойлу баагар тургустунган чазакты дүжүрүн чедип

күшгөдип турарын база айт-кан. Ол күштер политиктиг сорулгаар чедип алысаан ажыл соксадышкынарын организаыт, республиканың президентинин чийал бээр бизин негеп турар деп, күрүне башкыны медеглээн. Реакционерлерин кыт чок негелдөөгө музт бурдуу алаш тур мен. Чуртта эгелдөн револютуг чарыкталарын террор-даа, фашисттик кыж-аарышкынарын-да соксады-шкынарын медеглээн. С. Альенде ме-деглээн.

Чүкө машинналарын ээле-рип хойлу-дүрүм барым-далаа ажыл соксадышкы-нынын чили экономиканы улуг каража-когаралдарга таварыштыр турарын, фа-шисттик террор аймагына сөөлү хүнер дугурунда та-варышкынарын чугаалаан, күрүне башкыны кыж-аар-биле моон сонгаар чугаала-жышкынарын кылырын сокса-дыр ийиштер үндүргөни айткан. Олар чазактын пе-деселдерин хүлээсе бола, оларга узуу хойлула айт-кан бүгү хөмчөгөдөр алган

алыскан, ажыл соксадыш-кынарынче ыдалашкын кы-лып, дерин үлөгөдөгү кы-лырын бүгү чуртта организа-лап турар. Армияны устатта-ангылаарын орадалжып, ше-рин кижилер биле амыл-иш-ти мексикаларын аразына ха-мааты тургузарык чүткүп турар.

Реакция кижизидерин биле «депутаттар палатанын дугуржугалы» дөшт документ тургустан, президент С. Аль-енде болгаш бүгү чазак-тын чорудуп турар политика-зын өскүртүрп олардан ол «дугуржугалында» негез-дөн Р. Кальдерон айткан. Ол «документ» күрүне эрге-деш кылырынык база бир баштайгы белекелди болган деп, ол медеглээн. «Сегир-жи амылчылар кылырын күзө-дөс бис, мычала-даа Чи-линиң амыл-ишчилери бол-гаш бүгү узуу фашизмге удууларын үнө. Узуу болгаш ажылыны апты революцияны дайынынанда күштүг — деп, Р. Кальдерон медег-лээн. Ажылынын шийтээшкы-ни моон сонгаар-даа быжы-лаарыны эргежок чугулазын ол медеглээн, ерремчелдиг болурунче, реакциянык кан-дыг-даа чөңгөзүн ойтур ша-варына белекел турарык кийтирган.

Рис — КУДР-ниң кол ашы-чем культу-рамы. Ычангаш республикага ол культу-раны бүүдөрүн калбарынык ул

